

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปลายปี พ.ศ.2558 ประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้นส่งผลให้หลายประเทศต้องเผชิญกับความหลากหลายทั้งด้านสังคมและระบบเศรษฐกิจซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตเป็นอย่างมาก ในหลายประเทศต้องเร่งเตรียมพร้อมโดยการสร้างกลไกและพัฒนาคนให้มีศักยภาพสูงขึ้น ให้สามารถปรับตัวและรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้ประเทศชาติก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคงและเท่าเทียม โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมให้กับประชากรในประเทศ ซึ่งเรื่องการศึกษาความสำคัญเป็นอย่างมาก การศึกษาเป็นพื้นฐานในการสร้างและผลักดันให้คนไทยมีความรู้ความเข้าใจในประชาคมอาเซียน ซึ่งการศึกษาจะถูกสอดแทรกเข้าไปในสามเสาหลักของประชาคมอาเซียนคือ เสาการเมืองและความมั่นคง เสาเศรษฐกิจ และเสาสังคมและวัฒนธรรมโดยการศึกษาจะเป็นฐานในการสร้างความรู้และความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่หลักของประชาคมอาเซียน ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของตนในการเป็นพลเมืองของประชาคมอาเซียนที่จะเกิดขึ้นในปี 2558 สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถานที่ให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพของบัณฑิตให้ออกไปสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการผลิตบุคลากรให้มีความพร้อมต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาคมอาเซียน ย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชน สังคม และสถาบันอุดมศึกษาดังนั้น การเปลี่ยนแปลงนี้เพื่อพัฒนาบุคลากรของประเทศให้มีประสิทธิภาพ พาประเทศไทยก้าวไปสู่ประชาคมอาเซียนได้

การรวมกลุ่มของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระยะแรกเกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเริ่มจากการก่อตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asian Treaty Organization - SEATO) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต่อต้านการแผ่ขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยหลักการยับยั้งทางการทหารควบคู่ไปกับการกระชับความมั่นคงและความร่วมมือด้านสังคม เศรษฐกิจและการศึกษาระหว่างกัน สาเหตุหลักประการหนึ่งที่ทำให้ SEATO สลายตัวลง คือ ผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิกมีน้อยมากและ การฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาที่ทำให้ความตึงเครียดทางการทหารในภูมิภาคฯ เบาลงลง กิจกรรมต่างๆ ของ SEATO ก็เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ได้ถูกลดระดับลงและมีแนวโน้มที่จะปิดตัวลง (พัฒนาการของอาเซียน, ออนไลน์)

ในช่วงกลางทศวรรษที่ 60 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์การเมืองในหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ผู้นำ 5 ชาติ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียและสิงคโปร์ ตระหนักถึงความจำเป็นในการก่อตั้งองค์การในระดับภูมิภาคที่จะช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านภัยคุกคามต่างๆ ด้วยเหตุนี้เองอาเซียนจึงได้รับการสถาปนาขึ้นจากปณิญากรุงเทพ (The Bangkok Declaration) โดยประเทศผู้ก่อตั้งตกลงที่จะร่วมมือกันเพื่อเร่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาและความก้าวหน้าทางสังคมและวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในขณะเดียวกันก็จะให้ความสำคัญกับการสร้างเสถียรภาพและสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยปราศจากการแทรกแซงจากภายนอกอาเซียนมีพัฒนาการด้านการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเรื่อยมา เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนหรือ AFTA ตั้งแต่ปี 2535 และพยายามส่งเสริมให้มีความร่วมมือครอบคลุมด้านอื่นๆ ด้วย เช่น การค้าบริการ การลงทุน ซึ่งมีการจัดทำกรอบความตกลงด้านการค้าบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) และกรอบความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน (Framework Agreement on the ASEAN Investment Area: AIA) เมื่อปี 2538 และ 2541 ตามลำดับนอกจากนี้ อาเซียนยังได้จัดตั้งโครงการความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน (ASEAN Industrial Cooperation Scheme) เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม และสนับสนุนการแบ่งสรรการผลิตและการใช้วัตถุดิบภายในภูมิภาค

ต่อมาผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน(ASEAN Political - Security Community:APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(ASEAN Economic Community: AEC) และ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community:ASCC) วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอาเซียน คือ ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางสังคม และวัฒนธรรม ส่งเสริมการมีเสถียรภาพ สันติภาพ และความมั่นคงของภูมิภาค ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และด้านการบริหาร ส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกันในการฝึกอบรมและการวิจัย ส่งเสริมความร่วมมือในด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม การค้า การคมนาคม การสื่อสาร และการปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิต ส่งเสริมการมีหลักสูตรการศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ร่วมมือกับองค์การระดับภูมิภาคและองค์การระหว่างประเทศ

อาเซียนตั้งเป้าหมายการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) โดยได้วางแผนงานในการผลักดันการก้าวไปสู่ภูมิภาคที่เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว ซึ่งจะก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิตระหว่างกันได้อย่างเสรี เช่น ในด้านการเคลื่อนย้าย

สินค้า อาเซียนจะดำเนินการลดภาษีศุลกากรและยกเลิกมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้อยู่ให้หมดสิ้นไป สำหรับการค้าภาคบริการและการลงทุนนั้น อาเซียนมุ่งหน้าดำเนินการเปิดตลาดระหว่างกัน รวมถึงการจัดทำความตกลงยอมรับร่วมในบริการวิชาชีพต่างๆ และสนับสนุนการลงทุนร่วมกันภายใต้กฎระเบียบและขั้นตอนการลงทุนที่มีความโปร่งใส นอกจากนี้ อาเซียนยังเร่งสร้างความสามารถในการแข่งขันให้เกิดขึ้นในภูมิภาค และลดช่องว่างการพัฒนาของประเทศสมาชิก โดยมุ่งเน้นให้ประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งยังมีการพัฒนาที่ล่าช้ากว่า สามารถรับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน และอาเซียนยังเดินหน้าเจรจาขยายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจกับประเทศนอกภูมิภาค โดยจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีหรือ FTA กับจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และสหภาพยุโรป ซึ่งจะทำให้ไทยได้รับประโยชน์เพิ่มเติมจากข้อตกลง FTA ที่ไทยได้ทำกับประเทศคู่ค้าต่างๆ เหล่านี้ไปแล้วในระดับทวิภาคี ในแง่ของขอบเขตสินค้าที่ได้รับสิทธิประโยชน์และการใช้แหล่งกำเนิดสินค้าสะสมภายในอาเซียนที่เพิ่มขึ้น AEC Blueprint ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ซึ่งอ้างอิงมาจากเป้าหมายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนตามแถลงการณ์บาห์ลี ฉบับที่ 2 (Bali Concord II) ได้แก่

1. การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว โดยให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี และการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมการรวมกลุ่มสาขาสำคัญของอาเซียนให้เป็นรูปธรรม
2. การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน ซึ่งให้ความสำคัญกับประเด็นด้านนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น กรอบนโยบายการแข่งขันของอาเซียน การคุ้มครองผู้บริโภคสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นโยบายภาษี และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การเงิน การขนส่ง เทคโนโลยีสารสนเทศและพลังงาน)
3. การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค โดยการพัฒนา SMEs และการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่างๆ เช่น โครงการริเริ่มเพื่อการรวมกลุ่มของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration: IAI) เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ
4. การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค เพื่อให้อาเซียนมีท่าทีร่วมกันอย่างชัดเจน เช่น การจัดทำเขตการค้าเสรีของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในด้านการผลิต/จำหน่ายภายในภูมิภาคให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกทั้งนี้ ในการดำเนินงานสามารถกำหนดให้มีความยืดหยุ่นในแต่ละเรื่องไว้ล่วงหน้าได้ (Pre-agreed Flexibilities) แต่เมื่อตกลงกันได้แล้ว ประเทศสมาชิกจะต้องยึดถือและปฏิบัติตามพันธกรณีที่ได้ตกลงกันอย่างเคร่งครัดด้วย

ภายหลังจากการลงนามในแถลงการณ์ AEC Blueprint แล้ว ไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามแผนงานดังกล่าวทั้งในด้านการเปิดตลาดสินค้า การเปิดตลาดการค้าบริการ และการลงทุนให้กับประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจต่างๆ ซึ่งการดำเนินงานจะเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานภายในประเทศ รวมถึงการแก้ไขกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีที่ได้ตกลงกับอาเซียนได้ โดยเฉพาะการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวของอาเซียน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับพันธกรณีสำคัญ ดังนี้

1. การเปิดเสรีการค้าสินค้าไทยได้ผูกพันสินค้าทุกรายการ จำนวน 17,000 รายการภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area - AFTA) โดยแบ่งเป็นสองส่วน คือ

1.1 สินค้าในบัญชีลดภาษี

1.2 สินค้าในบัญชีอ่อนไหว

2. การเปิดเสรีการค้าบริการอาเซียนวางเป้าหมายจะทำการเปิดเสรีการค้าบริการเพิ่มเติมจาก 65 สาขาย่อย ที่ได้ดำเนินการแล้วในข้อผูกพันชุดที่ 7 โดยจะเปิดเสรีรวมทั้งสิ้น 12 สาขาใหญ่ ประกอบด้วย 128 สาขาย่อย ภายในปี 2558 โดยการยกเลิกอุปสรรคในการให้บริการทุกรูปแบบ และเปิดให้นักลงทุนอาเซียนถือหุ้นได้ อย่างน้อยร้อยละ 70

3. การเปิดเสรีการลงทุนอาเซียนได้ลงนามกรอบความตกลงว่าด้วยเขตการลงทุนอาเซียน (Framework Agreement on the ASEAN Investment Area : AIA) ในปี 2541 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้อาเซียนเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุน ทั้งจากภายในและภายนอกอาเซียน และมีบรรยากาศการลงทุนที่เสรีและโปร่งใส ต่อมา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการเปิดเสรีการลงทุนในปี 2558 อาเซียนได้ทบทวนความตกลงด้านการลงทุน AIA ให้เป็นความตกลงด้านการลงทุนของอาเซียน (ASEAN Comprehensive Investment Agreement: ACIA) ที่มีขอบเขตที่กว้างขึ้น โดยผนวกความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนของอาเซียนเข้าอยู่ภายใน ACIA ความตกลง ACIA ครอบคลุม 4 ประเด็นหลักใหญ่คือ การเปิดเสรี การส่งเสริม การอำนวยความสะดวกและการคุ้มครองการลงทุน โดยครอบคลุมทั้งการลงทุนทางตรง (Foreign Direct Investment: FDI) และการลงทุนในหลักทรัพย์ (Portfolio Investment) นอกจากนี้ ขอบเขตของการเปิดเสรีครอบคลุมธุรกิจ 5 ภาคและบริการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ และภาคการผลิต พันธกรณีหลักของ ACIA ได้แก่ การให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) และการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favored Nation Treatment) การห้ามกำหนดเงื่อนไขการลงทุน (Prohibition of Performance Requirements) และเงื่อนไข การดำรงตำแหน่งบริหารอาวุโส และคณะกรรมการ (Senior Management and Board of Directors) ทั้งนี้ หากไม่ต้องการเปิดเสรี ประเทศสมาชิกก็สามารถเขียนข้อสงวนมาตรการ / ธุรกิจไว้ในรายการข้อ

สงวนได้ โดยให้เป็นไปตาม ความสมัครใจ แต่ระดับการเปิดเสรี จะต้องไม่น้อยกว่าที่เปิดไว้เดิม ภายใต้ AIA ส่วนด้านการคุ้มครองการลงทุนใน ACIA ประกอบด้วย การปฏิบัติที่เป็นธรรม การชดเชยในกรณีเกิดเหตุการณ์ไม่สงบ การชดเชยในกรณีที่มีการเวนคืน การระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐ การระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐกับนักลงทุน เป็นต้น

4 . การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี อาเซียนมีเป้าหมายในการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี โดยอำนวยความสะดวกการเดินทางของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้า บริการ และการลงทุน ในด้านต่างๆ อาทิ การตรวจลงตราการออกใบอนุญาตทำงานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพและแรงงานฝีมืออาเซียนที่เกี่ยวข้องกับการค้าข้ามพรมแดน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือภายในภูมิภาค โดยได้ดำเนินการ 2 แนวทาง คือ

4.1 การจัดตั้งกรอบทักษะฝีมือแรงงานระดับประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำไปสู่กรอบการยอมรับฝีมือแรงงานของอาเซียน

4.2 การจัดทำข้อตกลงยอมรับร่วม (Mutual Recognition Arrangements: MRAs) สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบริการ การจัดทำร่างข้อตกลง MRAs เป็นการดำเนินการเพื่อเสริมการเปิดเสรีการค้าบริการภายใต้กรอบความตกลงด้านการค้า

บริการของอาเซียน (AFAS) โดย MRAs ที่จัดทำขึ้นภายใต้กรอบการค้าบริการของอาเซียน จะเป็นพันธกรณีให้อาเซียนยอมรับร่วมกันเรื่องคุณสมบัติของแรงงานฝีมือ ประวัติการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยเป็นคุณสมบัติสำคัญที่เป็นเงื่อนไขในการขอรับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพ ทั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกในขั้นตอนการขอใบอนุญาต ที่ผ่าน มา อาเซียนได้มีการจัดทำข้อตกลง MRAs แล้วทั้งหมด 8 ฉบับ ได้แก่ วิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม ช่างสำรวจ ท่อเทียม แพทย์ ทันตแพทย์ การบัญชี

5. การดำเนินงานตามความร่วมมือรายสาขาอื่นๆ เช่น ความร่วมมือด้านเกษตร อาหาร และป่าไม้ ความร่วมมือ ด้านทรัพยากรสินทางปัญญา การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน (การคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ พลังงาน) ความร่วมมือด้านเหมืองแร่ พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์ ความร่วมมือด้านการเงิน ความร่วมมือด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และการพัฒนาเพื่อการรวมกลุ่มของอาเซียน (IAI) ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานตาม แผนงาน / ข้อตกลงที่ได้มีการเห็นชอบร่วมกันไปก่อนหน้านี้แล้วเช่นกัน โดยมีรัฐมนตรีรายสาขาที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบ (กองอาเซียน, ออนไลน์)

การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 ผู้นำรัฐบาลอาเซียนได้ให้การรับรองกฎบัตรอาเซียน(ASEAN Charter) เพื่อปรับปรุงการทำงานของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นมีกรอบในการทำงานที่ชัดเจน และสามารถปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านสังคม

เศรษฐกิจและการเมือง กฎบัตรอาเซียนเป็นเสมือนธรรมนูญของอาเซียนที่วางกรอบทางกฎหมาย และโครงสร้างองค์การจกระบบการทำงานและบริหารกลไกความร่วมมือระหว่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบรรลุดการจัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 ปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้งสิบประเทศ ได้ให้สัตยาบันกฎบัตรอาเซียน กฎบัตรอาเซียนจึงมีผลตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.2553 : 14)

ในที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 15 ได้มีความเห็นชอบปฏิญญาชะอำ-หัวหินว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาศึกษาเพื่อบรรลุดประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน เพื่อยืนยันภารกิจในการสนับสนุนการก่อตั้งประชาคมอาเซียน ซึ่งว่าด้วยแผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (พ.ศ. 2552-2558) ประกอบด้วยร่างแผนงานของ 3 ประชาคม และแผนปฏิบัติงานสำหรับข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียนฉบับที่ 2 ที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในฐานะเป็นกุญแจสำคัญต่อการพัฒนาประชาคมอาเซียนโดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. บทบาทของภาคการศึกษาในเสาการเมืองและการมั่นคง

ได้แก่การสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของกฎบัตรอาเซียน การส่งเสริมหลักการของประชาธิปไตย การส่งเสริมการศึกษาด้านสิทธิมนุษยชน ตระหนักถึงคุณค่าและค่านิยมทางวัฒนธรรมการสร้างเครือข่ายผู้บริหารโรงเรียน เพื่อบูรณาการความร่วมมือด้านการศึกษาศึกษา การจัดงานฉลองวันอาเซียนในประเทศสมาชิก ในวันที่ 8 สิงหาคม ซึ่งเป็นวันสถาปนาอาเซียน

2. บทบาทของภาคการศึกษาในเสาเศรษฐกิจ

ได้แก่การจัดทำกรอบการพัฒนาทักษะในอาเซียน การพัฒนากรอบทักษะ ในการถ่ายโอนนักเรียน การเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีความชำนาญการในภูมิภาค การพัฒนามาตรฐานอาชีพที่เน้นศักยภาพในอาเซียน ที่สนองตอบความต้องการของภาคอุตสาหกรรม

3. บทบาทของภาคการศึกษาในเสาสังคมและวัฒนธรรม

ได้แก่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอัตลักษณ์อาเซียน การวิจัยและพัฒนาของอาเซียน การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อบรรลุดเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชน การจัดทำเนื้อหาอาเซียนร่วมกัน ตลอดจนการแบ่งปันทรัพยากรและจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาการศึกษาในภูมิภาค

ปฏิญญา ดังกล่าวจึงเป็นกรอบการดำเนินงานของอาเซียนที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านเสาหลักอาเซียนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันโดย เฉพาะการพัฒนาศักยภาพของแรงงานและการจัดระบบรองรับมาตรฐานฝีมือแรงงาน ที่เน้นความสามารถของแรงงานอาเซียน (ASEAN Workforce Competency)

4. แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน(ASEAN Socio-Cultural Community) (พ.ศ. 2552 –2558)

ในปีพ.ศ. 2552 ผู้นำอาเซียนได้ให้การรับรองแผนการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 โดยมีเป้าหมายในการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และมีสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน (Caring and Sharing Society) เพื่อความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว และความเป็นเอกภาพในหมู่สมาชิกอาเซียน โดยเสริมสร้างอัตลักษณ์ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ และสวัสดิการ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของ ภูมิภาคและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ในการมุ่งสู่เป้าหมายดังกล่าวอาเซียนจะส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาอย่างเที่ยงธรรม ส่งเสริมการลงทุนทางการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิต การฝึกอบรมและการเพิ่มขีดความสามารถ ส่งเสริมนวัตกรรมและการประกอบการ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงประยุกต์ในกิจกรรมด้านสังคมและเศรษฐกิจ

แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนให้ความสำคัญต่อการบูรณาการการศึกษาเข้ากับวาระของอาเซียนด้านการพัฒนาและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึง การส่งเสริมการเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่ปฐมวัย และการปลูกฝังเรื่องของอาเซียนในกลุ่มเยาวชนผ่านการศึกษาและกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์อาเซียน

5. ยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี ด้านการศึกษาของอาเซียน (ASEAN 5-Year Plan on Education 2011 – 2015)

ที่ประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน ครั้งที่ 6 ได้รับรอง แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี ด้านการศึกษาของอาเซียนเพื่อใช้เป็นกรอบการดำเนินงานด้านการศึกษาของอาเซียน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างอัตลักษณ์อาเซียนผ่านความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียน
อาเซียนมีเป้าหมายในการเสริมสร้างอัตลักษณ์อาเซียน ด้วยการสร้างความตระหนักในคุณค่าการเป็นพลเมืองอาเซียนในสังคมทุกระดับทั้งในสาขาการศึกษายุทธศาสตร์ ในการดำเนินการ ดังกล่าวประกอบด้วย การส่งเสริมสนับสนุนการ จัดทำโครงการอาเซียนศึกษา ในภูมิภาค หลักสูตรของโรงเรียนในอาเซียน ในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้รวม การเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียนไว้ด้วย รวมทั้งจัดทำโครงการฝึกอบรมครูและ พัฒนาสื่อการเรียนการสอนในภูมิภาค รวมทั้งการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและวัฒนธรรมระหว่างสมาชิกอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์ย่อยดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 2.1 การเสริมสร้างโอกาสในการได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพื่อบรรลุ เป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน ในปี 2558

ยุทธศาสตร์ที่ 2.2 การเพิ่มคุณภาพการศึกษา การจัดมาตรฐานการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาอาชีพ ด้วยการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษา ส่งเสริมการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งมีระบบการตอบแทนครูที่มีผลงานเป็นเลิศ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนและการจัดการศึกษาให้มีความเป็นสากล โดยการจัดการศึกษาในปัจจุบันมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและสภาพเศรษฐกิจของโลกยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งต้องอาศัยแรงงานที่มีทักษะและความชำนาญสูงและสามารถเคลื่อนย้ายข้ามภูมิภาคได้

2. การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในด้านคุณภาพการให้บริการในสาขาต่างๆ ที่มีทางเลือกอย่างหลากหลายและมีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ

3. สภาพสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ทำให้ทุกประเทศต้องการแรงงานที่มีความรู้ ความชำนาญ สูงและต้องได้รับการพัฒนาเฉพาะด้านอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลของประเทศต่างๆ จึงตั้งเป้าหมายเพื่อจัดการศึกษาข้ามพรมแดน ส่งผลให้การพัฒนาการศึกษา ต้องคำนึงถึงคุณภาพ การเสริมสร้างเศรษฐกิจ และประสานสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาค

6. นโยบายการขับเคลื่อนการศึกษาในอาเซียนสู่เป้าหมายในการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติเพื่อขับเคลื่อนการศึกษาในอาเซียนสู่เป้าหมายในการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ประกอบด้วยผู้แทนจากองค์กรหลัก ได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้แทนสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ผู้อำนวยการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน ผู้แทนกรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน ทั้งนี้ที่ประชุมเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ.2553 ได้เห็นชอบนโยบายการขับเคลื่อนการศึกษาในอาเซียนสู่เป้าหมายการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

นโยบายที่ 1 การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารและเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียนเพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา และประชาชน เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ภายในปี 2558

นโยบายที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนให้มีทักษะที่เหมาะสม เพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ ภาษา

เพื่อนบ้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะและความชำนาญการ ที่สอดคล้องกับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมและการเพิ่มโอกาสในการหางานทำของประชาชนรวมทั้งการพิจารณาแผนผลิตกำลังคน

นโยบายที่ 3 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา เพื่อส่งเสริมการหมุนเวียนของนักศึกษา ครู และอาจารย์ในอาเซียน รวมทั้งเพื่อให้มีการยอมรับในคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกันในอาเซียน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาต่างๆ และการแลกเปลี่ยนเยาวชน การพัฒนาระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งช่วยสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต การส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษาด้านอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมทางอาชีพทั้งในขั้นต้นและขั้นต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของประเทศสมาชิกของอาเซียน

นโยบายที่ 4 การเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีการศึกษาในอาเซียน เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย การจัดทำความตกลงยอมรับร่วมด้านการศึกษา การพัฒนาความสามารถ ประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพสำคัญต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรีการศึกษาควบคู่กับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน

นโยบายที่ 5 การพัฒนาเยาวชน เพื่อเป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดกรอบและแนวทางในการปฏิบัติด้านการศึกษาของไทย เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนใน ปี 2558 ดังนี้

1. สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินงานภายใต้กรอบรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน กรอบประเทศอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา เสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียน และการจัดตั้งสถาบันนานาชาติเพื่อพัฒนาผู้บริหารการศึกษา

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโครงการ Education Hub School และอยู่ระหว่างดำเนินโครงการ Spirit of ASEAN (Sister/Partner School และ Buffer School) สำหรับกิจกรรมซึ่งดำเนินการในปี 2554 คือการพัฒนาหลักสูตรและสื่อเกี่ยวกับอาเซียน รวมทั้งกิจกรรมค่ายเยาวชนเพื่อการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน

3. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษามาเลเซีย-อินโดนีเซีย-ไทย การประชุมอย่างไม่เป็นทางการระหว่างผู้บริหารระดับสูงด้านการอุดมศึกษา และการจัดทำยุทธศาสตร์ด้านการอุดมศึกษาอาเซียน

4. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โครงการเวทีแลกเปลี่ยนความรู้เกษตรนานาชาติ จัดการเรียนการสอนบริการสังคมร่วมกับนักศึกษาสิงคโปร์ โครงการแลกเปลี่ยนกับ Institute of Technical Education Collage East สิงคโปร์ โครงการพัฒนาโรงเรียนเทคนิคลาว แลกเปลี่ยนนักศึกษาทวิภาคีระดับปวส. กับบรูไนฯ โรงเรียนพระราชทานฯ วิทยาลัยกำแพงเพชร

กัมพูชา ร่วมมือกับ SEAMEO SEAMOLEC ประเทศอินโดนีเซีย จัดการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

5. สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา จัดโครงการสัมมนาการวิจัยการศึกษาไทย-มาเลเซีย บรรยายทางวิชาการเรื่องความตระหนักเรื่องการก้าวสู่อาเซียน บรรยายเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนและคนด้อยโอกาสให้กับผู้แทนมาเลเซีย โครงการพัฒนานโยบายการศึกษาสู่อาเซียน: กรณีศึกษาไทย-ลาว-เวียดนาม โครงการความร่วมมือไทย-ลาว โครงการความร่วมมือไทย-เวียดนาม

6. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้ประเทศเพื่อนบ้าน อบรมเทคนิคการจัดนิทรรศการ การนำเสนอข้อมูล ส่งเสริมความรู้เรื่องความหลากหลายทางชีวภาพชุมชนในศูนย์วิทยาศาสตร์ของประเทศเพื่อนบ้าน

7. สำนักบริหารงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องอาเซียนแก่บุคลากร ใน สช. และโรงเรียนเอกชน สนับสนุนโรงเรียนเข้าแข่งขันกีฬาประเพณีศึกษาอาเซียนครั้งที่ 3 ที่ประเทศอินโดนีเซีย โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนมัธยมศึกษาปี 2552 กับสิงคโปร์ ร่วมสัมมนาวิชาการและนิทรรศการ การศึกษาไทยที่ประเทศเวียดนาม

8. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา คุรุสภาได้เข้าร่วมเป็นภาคีองค์กรสมาชิกสภาครูอาเซียน โดยร่วมกับองค์กรครูในกลุ่มประเทศอาเซียน 5 ประเทศได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ก่อตั้งขึ้นในปี 2521 ปัจจุบันมีภาคีสมาชิก 23 องค์กรจาก 9 ประเทศ

9. เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN) ได้จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนนักศึกษาภายในอาเซียน มีการพัฒนาหลักสูตรและการประเมินหลักสูตรในสาขาวิชาต่างๆ เช่น เคมี คอมพิวเตอร์ วิศวกรรมศาสตร์ ฯลฯ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจและความพร้อมของสถาบัน ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการทางด้านวิชาการและวิชาชีพของสังคม มีการประเมินหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอตามหลักเกณฑ์และตัวบ่งชี้ของการประกันคุณภาพหลักสูตร มีการวางระบบและกลไกบริหารหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ จึงมีการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์และกระบวนทัศน์ใหม่ โดยสิ่งหนึ่งที่จะต้องเร่งรัดพัฒนา เพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เช่น ด้านภาษา คือ พัฒนาทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศให้กับนักศึกษาและบุคลากร ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาในกลุ่มประเทศอาเซียน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology) คือการเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต และคอมพิวเตอร์พื้นฐาน ด้านวัฒนธรรม คือ ประเทศสมาชิกมีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ภาษา

และการใช้สัญลักษณ์ จึงจำเป็นต้องศึกษาสิ่งต่างๆ เหล่านี้เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ในการอยู่ร่วมกันในประชาคมอาเซียน

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยสำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษา ต่างประเทศ ได้จัดทำยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทย ในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ด้วยตระหนักถึงผลกระทบจากการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนต่อ อุดมศึกษาไทย ซึ่งเป็นประเด็นที่กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) ให้ ความสำคัญต่อการจัดการอุดมศึกษา ทั้งนี้การเป็นประชาคมอาเซียนจะทำให้การเคลื่อนย้ายกำลังคน นักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปโดยสะดวกขึ้น และการเปิดเสรีการค้าบริการด้าน การศึกษาจะส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ ภาษาและวัฒนธรรมระหว่างกัน อุดมศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความพร้อมและสร้างองค์ความรู้/ นวัตกรรมให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน

จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน สามารถสรุปปัจจัยสำคัญที่เป็น ส่วนสนับสนุนต่อการพัฒนาการศึกษาเพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้ดังนี้

- ปัจจัยด้านความเข้าใจ การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับ อาเซียน เพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของอาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา และ นักศึกษา เพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

- ปัจจัยด้านศักยภาพบุคลากร และนักศึกษา

เพื่อให้มีทักษะที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ (เนื่องจากอาเซียนมีการกำหนดให้ภาษาในการทำงานของอาเซียนเป็น ภาษาอังกฤษ) ภาษาเพื่อนบ้าน ความรู้เกี่ยวกับกฎ ระเบียบต่างๆของอาเซียน วัฒนธรรมระหว่าง กัน เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะและความชำนาญที่สอดคล้องกับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง ทางอุตสาหกรรม และเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพของบัณฑิต

- ปัจจัยด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษา

เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้มีมาตรฐานในกรอบประชาคมอาเซียน เนื่องจากหลักสูตรมี ความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เป็นสิ่งที่กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ การวัด และประเมินผล โดยมุ่งให้นักศึกษามีความรู้ ทักษะ เจตคติ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมถึงเพื่อส่งเสริมการหมุนเวียนของอาจารย์และนักศึกษาในอาเซียน รวมถึงการยอมรับใน คุณสมบัติทางวิชาการร่วมกันในอาเซียน และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา ต่างๆ การเป็นประชาคมอาเซียนจะมีบทบาทในการพัฒนากรอบทักษะฝีมือในแต่ละประเทศ สมาชิกเพื่อนำไปสู่การจัดทำกรอบการยอมรับคุณสมบัติร่วมของอาเซียน การสนับสนุนการ

เคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในอาเซียนเป็นการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพและการศึกษาในอาเซียน ซึ่งปัจจุบันมีการแข่งขันสูงทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ คุณภาพและมาตรฐานในวิชาชีพเป็นปัจจัยสำคัญที่บ่งชี้ศักยภาพในการแข่งขัน ในการเป็นประชาคมอาเซียนแสดงถึงคุณภาพและมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ซึ่งส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพและสร้างมาตรฐานให้กับ การศึกษารวมถึงการพัฒนาประเทศ ความทันสมัยของอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน เป็นสิ่งจำเป็นต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐานสากล

- ปัจจัยด้านการเปิดเสรีการศึกษา

สร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษาของอาเซียน เพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่ การจัดทำความตกลงยอมรับร่วมด้านการศึกษา การพัฒนาความสามารถและประสบการณ์ในสาขาวิชาชีพ เพื่อรองรับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่เป็นอันดับต้นๆของประเทศไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่ทางราชการจัดตั้งขึ้นในส่วนภูมิภาคของประเทศไทย โดยมีการเปิดให้บริการวิชาการด้านการเรียนการสอนมาเป็นเวลานานเกือบ 50 ปี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีคณะที่เปิดสอนจำนวนทั้งสิ้น 21 คณะ และ 1 บัณฑิตวิทยาลัย จำแนกตามระดับการศึกษา ได้แก่ ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ปัจจุบันมีจำนวนนักศึกษาที่มีสถานภาพกำลังศึกษา ณ ปัจจุบัน จำนวน 38,648 คน คน (ข้อมูล ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2555) ซึ่งมีนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตร จำนวน 93 คน ปริญญาตรี จำนวน 28,278 คน ปริญญาโท จำนวน 8,507 คน ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง จำนวน 357 คน และปริญญาเอกจำนวน 1,413 คน การรับเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้จำแนกประเภทของกลุ่มสาขาวิชา โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มสาขาวิชาดังต่อไปนี้

- กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ คณะอุตสาหกรรมเกษตร วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี

- กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้แก่ คณะแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะสัตวแพทยศาสตร์

- กลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ได้แก่ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะการสื่อสารมวลชน คณะรัฐศาสตร์ และรัฐศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์

- สถาบันเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว และบัณฑิตวิทยาลัย(มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ออนไลน์)

ซึ่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีจำนวนคณะสามารถผลิตบัณฑิตในวิชาชีพที่สามารถเคลื่อนย้ายแรงงานได้อย่างเสรีภายใต้ข้อตกลงยอมรับร่วมกันในเรื่องคุณสมบัติหรือมาตรฐานในแต่ละวิชาชีพ หรือ Mutual Recognition Arrangements: MRAs อยู่ 7 คณะ คือ คณะแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ และคณะมนุษยศาสตร์

ในการศึกษาค้างนี้จะเป็นการติดตามผลการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่อาเซียนของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามที่มีการผลิตบัณฑิตตามมาตรฐานดังกล่าว เพื่อให้ทราบถึงความพร้อมของบุคลากรทางการศึกษา เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียนว่ามีมากน้อยเพียงใด จิตความสามารถของบัณฑิตมีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล สมรรถนะด้านการประกอบวิชาชีพและการทำงานของบัณฑิตไทย และนำผลที่ได้ไปพัฒนามาตรการในการผลิตบัณฑิต และนำไปปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสม เพื่อช่วยขับเคลื่อนการศึกษาไทยให้ก้าวไปสู่เวทีอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีศักยภาพพร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต

1.2 คำถามในการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนของคณะต่างๆ ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีความพร้อมและสามารถตอบสนองต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนหรือไม่ ตลอดจนทั้งมีปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมมากน้อยเพียงใด

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของคณะใน 8 วิชาชีพที่สามารถเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีภายใต้ข้อตกลงของอาเซียน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของคณะใน 8 วิชาชีพที่สามารถเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีภายใต้ข้อตกลงของอาเซียน
3. เพื่อศึกษาแนวโน้มการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาในอนาคตเพื่อรองรับวิชาชีพที่เพิ่มขึ้นการแลกเปลี่ยนแรงงานของประชาคมอาเซียน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพร้อม ปัญหาและอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะขณะที่ผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาชีพ ที่จะมีการแลกเปลี่ยนแรงงานกันอย่างเสรี (Free Flow) ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน อันได้แก่ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ สาขาการบัญชี และคณะมนุษยศาสตร์ สาขาการท่องเที่ยว

ขอบเขตด้านประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดประชากรคือ บุคลากรและนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ คือ ผู้บริหาร อาจารย์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้บริหาร อาจารย์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของคณะต่างๆที่ผลิตบัณฑิตในวิชาชีพที่มีการแลกเปลี่ยนแรงงานอย่างเสรีภายใต้ข้อตกลงอาเซียน และประชากรกลุ่มตัวอย่างในการทำแบบสอบถาม คือ นักศึกษาปริญญาตรี 2 ชั้นปีสุดท้าย ของคณะต่างๆในวิชาชีพที่มีการแลกเปลี่ยนแรงงานอย่างเสรีภายใต้ข้อตกลงอาเซียน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการศึกษา กำหนดกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของคณะต่างๆในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. ผลการศึกษาสามารถใช้เพื่อปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันการศึกษาอื่นๆต่อไป
3. ผลการศึกษาสามารถนำไปเป็นข้อเสนอแนะต่อสถาบันการศึกษาอื่นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการแลกเปลี่ยนแรงงาน ในการเข้าสู่ภาคประชาคมอาเซียนที่อาจมีการเพิ่มสาขาวิชาในอนาคต

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาเรื่องความพร้อมของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในด้านความพร้อมของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละวิชาชีพเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีในภาคประชาคมอาเซียน มีนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

ความพร้อม หมายถึง การเตรียมบัณฑิต การเตรียมหลักสูตร การปรับมาตรฐานหลักสูตร ของคณะต่างๆในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

มหาวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เฉพาะคณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ สาขาการท่องเที่ยว

การแลกเปลี่ยนแรงงานอย่างเสรี หมายถึง ข้อตกลงยอมรับร่วมในคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการศึกษา ความรู้ความสามารถ และ ประสบการณ์การทำงาน ภายใต้เงื่อนไขการอนุญาตให้บริการด้าน วิชาชีพในประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อให้การเคลื่อนย้ายผู้ให้บริการ 8 วิชาชีพ อันได้แก่ แพทย์ (Medical Practitioners) ทันตแพทย์ (Dental Practitioners) พยาบาล (Nursing Services) สถาปัตยกรรม(Architectural Services) การสำรวจ (Surveying Qualifications) นักบัญชี(Accountancy Services) วิศวกรรม (Engineering Services) วิชาชีพด้านการโรงแรมและการท่องเที่ยว (Hotel Services and Tourism) สามารถเข้าไปทำงานในประเทศสมาชิก อาเซียนได้สะดวกมากขึ้น

วิชาชีพ หมายถึง 8 วิชาชีพที่สามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีในประชาคมอาเซียน ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล สถาปนิก นักสำรวจ นักบัญชี วิศวกร วิชาชีพด้านการโรงแรมและการท่องเที่ยว

ประชาคมอาเซียน หมายถึง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nation) หรือ อาเซียน มีสมาชิกผู้ก่อตั้ง 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน ลาว กัมพูชา เวียดนาม และพม่าโดยจะสนับสนุนการรวมตัวและความร่วมมืออย่างรอบด้าน ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน(ASEAN Political - Security Community:APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(ASEAN Economic Community: AEC) และ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community:ASCC) (กระทรวงการต่างประเทศ,2009)

ซึ่งในที่นี้หมายถึง เสาที่ 2 ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ASEAN Economic Community AEC ได้แก่การจัดทำกรอบการพัฒนาทักษะในอาเซียน การพัฒนากรอบทักษะ ในการถ่ายโอนนักเรียน การเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีความชำนาญการในภูมิภาค การพัฒนามาตรฐานอาชีพที่เน้นศักยภาพในอาเซียน ที่สนองตอบความต้องการของภาคอุตสาหกรรม